

PLANOWANIE PRACY DYDAKTYCZNEJ – NARZĘDZIA PLANOWANIA

Zaniedbanie planowania to planowanie zaniedbania myśli T. Kotarbinskiego

Umiejętności jakich wymaga planowanie są uznawane za istotne. Clark i Ynger informują, że nauczyciele każdego tygodnia spędzają 10-20% swego czasu pracy na planowaniu.

Wyróżniamy plany roczne, semestralne, tygodniowe, dzienne oraz plany danej jednostki lekcyjnej.

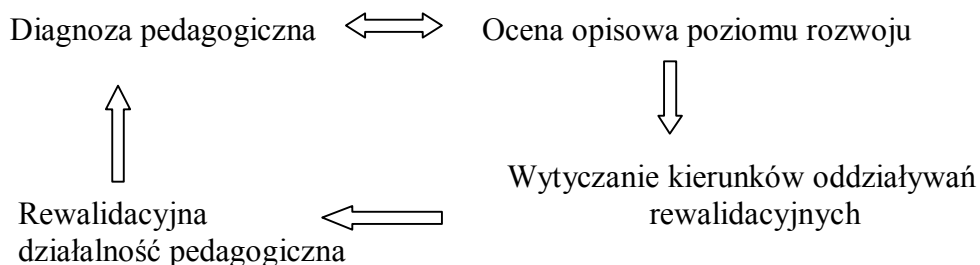
Narzędzia planowania to:

- Indywidualne programy edukacyjne;
 - Programy pracy z grupą;
 - Plany pracy zespołu rewalidacyjno – wychowawczego;
 - Plan pracy korekcyjno – kompensacyjnej;
 - Konspekty;
 - Scenariusze;
 - Inne.
- stanowią rejestr metod i form pracy

Proces planowania ma charakter cyklu. Informacje uzyskane w trakcie kontroli osiągnięć uczniów wpływają na kolejny plan.

Dobór materiału nauczania może być dokonany jedynie po starannej diagnozie umiejętności uczniów.

Bez oceny poziomu rozwoju nikt nie jest w stanie prawidłowo zaplanować dalszej pracy.

Kierunki strzałek wskazują na logiczne następstwo kolejnych działań.

Planowanie jednostki tematycznej

Trzy fazy planowania

- Faza przedlekcyjna
 - wybór treści
 - wybór metod i form
 - gospodarowanie czasem i przestrzenią
 - motywowanie

- Faza śródlekcyjna
 - prezentacje
 - odpytywanie
 - pomaganie
 - ćwiczenia praktyczne
 - zmiany metodyczne
 - utrzymywanie ładu

- Faza zamykająca
 - sprawdzenie zrozumienia
 - informacja zwrotna
 - chwalenie, rzadziej krytykowanie
 - opisywanie wyników

Cele planowania

1. opracowanie sekwencji sytuacji, w których ma przebiegać uczenie się,
2. przedstawienie całościowej i znaczącej treści kształcenia, dostosowanej do poziomu i umiejętności ucznia.

Dane

1. uczniowie, zdolności, zainteresowania,
2. materiały dydaktyczne,
3. pomoce i urządzenia.

Forma planu

1. określenie czynności i treści,
2. lista sekwencji czynności.

Kryteria efektywności

1. zgodność z celami rocznymi i semestralnymi,
2. zgodność z podstawą programową,
3. dostosowanie do przewidywanych zainteresowań i zaangażowania uczniów.

Planowanie pozwala na:

- określenie istotnych zasad, celów działania,
- efektywne wykorzystanie posiadanych środków,
- zoptymalizowanie czasu pracy - nie możemy dopuścić do zbytniego zmęczenia lub nudy,
- spojrzenie wstecz, sprawdzenie czy idziemy w dobrym kierunku i osiągamy zamierzone cele,
- szukanie odpowiedzi na pytania: co trzeba zrobić, jak należy to zrobić, kiedy należy to zrobić.

Plan musi być:

- logiczny i spójny wewnątrznie,
- realny i funkcjonalny,
- elastyczny i otwarty,
- przejrzysty i konkretny,
- ma dobrze służyć nauczycielowi.

Nie ma jednej recepty, wzorca, schematu planu pracy nauczyciela i być nie może. Są natomiast wskazówki praktyczne do konstruowania planu.

- zebrać i usystematyzować całą naszą wiedzę o uczniu (poziom rozwoju, posiadać możliwie pełną diagnozę psychologiczną).
- dobrze znać i rozumieć środowisko, w którym wspólnie działamy,
- wyraźnie określić cele naszego działania,
- dokonać sposobu osiągnięcia tych celów.

Im dzieci są młodsze, im głębiej upośledzone umysłowo, im krócej z nami przebywają - tym plany są prostsze, zawierają mniej elementów, przewidują dłuższy okres na realizację treści. W miarę rozwoju uczniów nasze zadania będą bardziej złożone, a plan bardziej rozbudowany.

Plan daje wyczuć kierunek, uświadamia cele. Cele ukierunkowują proces kształcenia, lecz należy być wyczulonym na pomysły uczniów i zachowania a nie koniecznie dążyć do osiągnięcia celów.

Model planowania liniowego

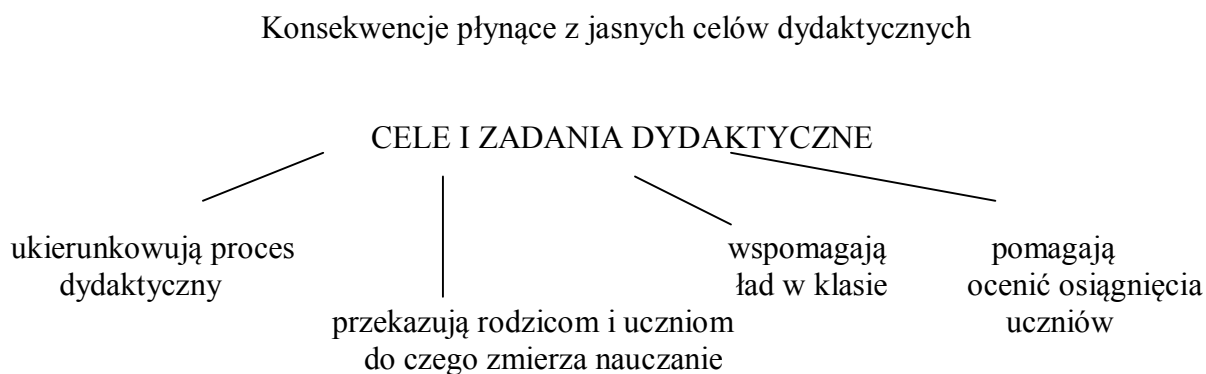
Cele → Działania → Wyniki

Jest jeszcze model planowania nieliniowego, w którym jest wiele prób i błędów (plany nie wyznaczają kierunku działań są usprawiedliwieniem tego co zostało wykonane).

Model planowania nieliniowego

Działanie → Wyniki → Cel

Dobre planowanie pedagogiczne charakteryzuje się precyzyjnie sformułowanymi celami (zwykle wyrażonymi w formie zachowań), działaniami nauczyciela oraz strategiami nauczania zaprojektowanymi z myślą o osiągnięciu wskazanych celów i starannym pomiarem rezultatów – osiągnięć uczniów.

Cele dydaktyczne są to komunikaty wyrażające zamiary nauczyciela, jak powinni zmienić się uczniowie.

Do pisania celów dydaktycznych można przystępować na różne sposoby.

Dla przypomnienia - cel operacyjny (opisuje zmiany jako operacje, które uczeń potrafi wykonać) najczęściej składa się z trzech części:

- 1) opis zachowania ucznia – co uczeń wykona, lub jakie działanie ucznia nauczyciel uzna za dowód osiągnięcia celu.
- 2) sytuacja sprawdzania – warunki, w których należy się spodziewać działania ucznia.
- 3) kryteria osiągnięć – standard lub poziom wykonania uznany za wystarczający.

Cel ogólny najczęściej jest jeden i ma znaczenie niejasne, wyraża generalny zamiar nauczyciela. Celów szczegółowych jest kilka. Ułatwiają one jasne określenie tego, co ma być nauczane i czego uczniowie powinni się nauczyć (lecz nie są tak precyzyjne jak cele operacyjne).

Czas, materiały, czynności uczenia się - zaplanować np. zaplanowano 10 minut na opanowanie pewnej treści. 1 dziecko zrobi to przez 4 minuty, inne będzie potrzebowało 10 minut. Dla tego ucznia, który już skończył należy zaplanować treści poszerzające.

METODY

Wybór metod i form pracy z dzieckiem oraz dobór środków dydaktycznych zależy od nauczyciela. Preferowane obecnie nauczanie całościowe, poznanie wielozmysłowe pozwala na łączenie różnorodnych metod i technik pracy o ile będzie przynosiło korzyści dziecku.

Pojęcie „metoda” może wystąpić w znaczeniu szerszym np. MOP i węższym np. m. V. Sherborne. I nigdy lista metod nie jest zamknięta.

Oprócz metod tradycyjnych nadal aktualnych:

- słownej – pogadanka, rozmowa kierowana, dyskusja, wykład itd.
- pogładowej – obserwacja, pokaz,
- praktycznego działania – ćwiczenia

znane są jeszcze inne i właśnie o tych metodach też nie zapominamy podczas konstruowania konspektu czy scenariusza (patrz plik „wszystkie metody”)

Ważne:

- czy posiadam aktualną wiedzę dotyczącą metody,
- czy moje umiejętności pozwalają mi na pracę tą metodą,
- czy umiejętności moich dzieci pozwalają mi na pracę tą metodą,
- czy w moim warsztacie pracy znajduje się niezbędne wyposażenie do pracy z wykorzystaniem tej metody.

Za K. Kirejczykiem można powiedzieć, że metoda pracy to sposób wielokrotnego, systematycznego postępowania dostosowany do rodzaju i stopnia odchylenia, prowadzący do osiągnięcia założonych celów.

FORMY

Określenie form pracy nie sprawia z reguły problemów.

Zbiorowa zindywidualizowana, indywidualna w ramach grupy, grupowa. Różnica między zindywidualizowaną pracą zbiorową a pracą indywidualną w ramach grupy polega na tym, że w pierwszym przypadku wszyscy uczniowie realizują takie same cele, ale ze względu na różny poziom funkcjonowania celom tym podporządkowane są zadania o różnym stopniu trudności. Praca indywidualna w ramach grupy to wykonywanie z danym uczniem zupełnie innych zadań, niż otrzymują pozostali uczniowie.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE – BAZA

Każda rzecz może być środkiem dydaktycznym jeśli jest użyta przez nauczyciela świadomie i celowo (nie pytamy się ile kosztuje lecz jak to zrobić). Pomoc musi być trwała bezpieczna, nie toksyczna, dostosowana do możliwości percepcyjnych ucznia powinna budzić zainteresowanie.

OCENA

Nawet niewielkie postępy ucznia powinny być wzmacniane pozytywnie, brak postępów nie podlega wartościowaniu negatywnemu. Jednak pochwała wygłoszona z kamiennym wyrazem twarzy nie niesie za sobą wzmocnienia pozytywnego.

FORMA ZAPISU ZASADNICZEJ CZĘŚCI KONSPEKTU

- 1) KONSPEKT ZAJĘĆ W GRUPIE, KLASIE, W DNIU;
- 2) NAUCZYCIEL PROWADZĄCY;
- 3) HASŁO TEMATYCZNE TYGODNIA (nie jest konieczne);
- 4) RODZAJ ZAJĘĆ np. funkcjonowanie w środowisku;
- 5) CZAS TRWANIA ZAJĘĆ;
- 6) TEMAT;
- 7) CEL GŁÓWNY (ogólny)
- 8) CELE SZCZEGÓŁOWE / OPERACYJNE
- 9) METODY;
- 10) FORMY;
- 11) POMOCE I ŚRODKI DYDAKTYCZNE;
- 12) TOK ZAJĘĆ: część wstępna, główna, końcowa.

Rzadko na początku pracy nauczyciel jest w stanie przewidzieć do końca wszystkie reakcje i zachowania uczniów. Może przewidzieć jedynie to, co chce zrobić i zaplanować działania dla uczniów.

Pisanie szczegółowego scenariusza niesie za sobą niebezpieczeństwo, że nauczyciel będzie dążył za wszelką cenę do zrealizowania tego co było w scenariuszu.

Jeśli nauczyciel pewniej czuje się pisząc scenariusz, niech to czyni. Jeśli woli konspekt niech pisze konspekt.

Zdaniem efektywnych nauczycieli „plany są po to, żeby je naginać”.

Literatura

R.I.Arends, Uczymy się nauczać, W- wa 1994,

Przewodnik dla nauczycieli uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu znacznym i umiarkowanym CMPP-P W-wa 2001,

L.Klaro-Celej, L. Mossakowska, Komentarz do Programu wychowania i nauczania dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym i znacznym.